

STENOGRAFSKE BELESKE

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA 2

XIII REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 17 FEBRUARA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

PRETSEDNIK

STEVAN ĆIRIĆ

SEKRETAR

VOJISLAV NENADIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović; Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković; Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković; Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić; Ministar građevina dr. Marko Kožul; Ministar prosvete Dobrivoje Stošović; Ministar pravde dr. Mile Miškulin; Ministar pošta, telegrafa i telefona dr. Branko Kaluderčić; Vladin poverenik za pretres predloga trgovačkog zakonika, profesor Univerziteta dr. Milan Škerlj.

POČETAK U 11,30 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XII redovnog sastanka;

2 — Saopštenje Odbora za molbe i žalbe o podnošenju zakonskog predloga o priznanju godina službe dr. Savi Putniku i drugovima;

3 — Saopštenje odluke Administrativnog odbora;

4 — Saopštenje Odbora za proučavanje predloga rezolucije o snabdevanju naroda ljudskom i stočnom hranom i predloga zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova, o konstituisanju;

5 — Saopštenje zahteva Ministra pravde za izdavanje sudu narodnih poslanika;

6 — Saopštenje o podnošenju interpelacija narodnih poslanika: Živojina Rafajlovića na Pretsednika Ministarskog saveta o nedonošenju političkih zakona; zakona o izboru narodnih poslanika, zakona o zborovima i udruženjima i zakona o štampi i usvajanje prvenstva; Manfreda Paštovića na Pretsednika Ministarskog saveta o dozvoli uvoza sumpora iz Italije i usvajanja prvenstva; dr. Živojina Popovića na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra unutrašnjih poslova o prisvajanju banovinskog dobra „Dobričevo“ od strane naroda Sreza ravaničkog i usvajanje prvenstva; Koste Aleksića na Ministra unutrašnjih poslova o postupku političkih vlasti u Srezu valjevskom pri osnivanju J. R. Zajednice i usvajanje prvenstva; Sekule Zečevića na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o potrebi hitne pošiljke hrane Nevesinju i ostaloj Hercegovini kao i o hitnom preduzimanju preventivnih mera protiv bolesti skorbuta i usvajanje prvenstva; Vojislava Lazića na Pretsednika Ministarskog saveta o cenzurisanju novinarskih izveštaja o radu Narodne skupštine i usvajanje prvenstva; dr. Rika Fuksa i drugova na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova po pitanju mera,

koje je preduzela Kraljevska vlada da se ublaži privredna šteta, nastala usled sankcija protiv Italije; Stanka Lenarčića na Ministra finansija o pitanju isplate štete prouzrokovane opštini Rakek, srez Logatec, razgraničenjem između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije; Stanka Lenarčića na Ministra finansija o pitanju štete prouzrokovane od strane italijanskih vojnika 1918 godine paljevinom nekretnina; dr. Rika Fuksa na Ministra saobraćaja o nedavanju popusta za vožnju u pola cene delegatima Kongresa Radničkih Komora; dr. Ivana Lovrenčića i drugova na Ministra finansija o pitanju isplate oštete jugoslovenskim državljanima prouzrokovanim izgredima u Trstu 1920 godine; Luke Aćimovića na Ministra finansija o smanjenju poreza na livade u Srezu glamočkom.

7 — Saopštenje izveštaja g. g. Ministara da će odgovoriti na interpelacije narodnih poslanika: Milana Božića, Boška Zeljkovića, Manfreda Paštovića, dr. Uroša Stajića, Vasilija Trbića i Dragiše Stojadinovića, kada budu prikupili potrebne podatke;

8 — Saopštenje molbi i žalbi;

9 — Saopštenje raznih akata;

10 — Odgovor Pretsednika Narodne skupštine na kratka pitanja narodnih poslanika Dragiše Stojadinovića i drugova, Bogoljuba Jevtića i drugova u ime četiri opoziciona kluba.

Govornici: Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović (4 puta), Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković (2 puta), Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (2 puta), Dragiša Stojadinović, Milan Božić.

Dnevni red: Pretres izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona.

Govornici: Izvestilac većine Momčilo Sokić.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, otvaram XIII redovni sastanak Narodne skupštine. Pozivam gospodina sekretara da pročita zapisnik XII redovnog sastanka.

Sekretar Vojislav Nenadić pročita zapisnik XII redovnog sastanka Narodne skupštine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od gospode narodnih poslanika da učini kakvu primedbu na ovaj zapisnik? (Nema). Primedaba nema, zapisnik je primljen.

Izvolite čuti jedan zakonski predlog.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Odbor za molbe i žalbe Narodne skupštine, podnosi Narodnoj skupštini na rešenje predlog zakona o priznanju godina službe dr. Savi Putniku i drugovima. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj će se zakonski predlog staviti na dnevni red kad to Narodna skupština odluči.

Izvolite čuti saopštenje o jednoj odluci Administrativnog odbora.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Administrativni odbor Narodne skupštine podnosi na odobrenje svoje rešenje br. 17 od 12 februara 1936 godine, i moli Narodnu skupštinu da izvoli doneti sledeću odluku:

„Prima se na znanje i odobrava rešenje Administrativnog odbora Narodne skupštine br. 17 od 12 februara 1936 godine o utrošku ušteta Narodne skupštine deponovanih kod Državne hipotekarne banke, s tim da se ista suma sa pripadajućim kamatama knjiži u korist partije 14 Budžeta Narodne skupštine za 1935/36 godinu.”

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovo saopštenje Administrativnog odbora? (Prima). Konstatujem da je ova odluka Administrativnog odbora primljena.

Izvolite čuti jedan odborski izveštaj.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Odbor za proučavanje predloga rezolucije o snabdevanju naroda ljudskom i stočnom hranom; predloga zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova i zakona o razduženju zemljoradnika, zanatlija i malih privrednika, podnosi izveštaj da se je na sednici održanoj 10 februara 1936 godine konstituisao i izabrao za predsednika g. Luku Mijuškovića, za potpredsednika g. Branka Todorovića i za sekretara g. dr. Vuka Vujasinovića.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj se izveštaj prima na znanje.

Izvolite čuti zahtev g. Ministra pravde o izdavanju sudu narodnih poslanika.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protivu narodnog poslanika g. dr. Mihaila Kašpera, zbog dela iz čl. 56 Zakona o štampi, po tužbi g. dr. Štefana Jakoba, a po traženju Okružnog suda u Somboru.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj će se zahtev g. Ministra pravde uputiti Imunitetnom odboru.

Izvolite čuti interpelacije, za koje se traži prvenstvo.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Živojin Rafajlović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta o

nedonošenju političkih zakona: zakona o izboru narodnih poslanika, zakona o zborovima i udruženjima i zakona o štampi i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Predsednik Ministarskog saveta ima da se izjasni, da li prima prvenstvo ove interpelacije.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodin Predsednik Vlade izjavio je da prima prvenstvo. Da li Narodna skupština prima prvenstvo ove interpelacije. (Prima!). Objavljujem da je prvenstvo primljeno.

Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Manfred Paštrović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta o dozvoli uvoza sumpora iz Italije i traži da joj se prizna prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Predsednik Ministarskog saveta ima da se izjasni da li prima prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština prvenstvo? (Prima!) Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): g. dr. Živojin M. Popović i drugovi narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta i Ministra unutrašnjih poslova o prisvajanju banovinskog dobra „Dobričevo” od strane naroda Sreza ravaničkog i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Predsednik Ministarskog saveta ima da se izjasni da li prima prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Kosta Aleksić, narodni poslanik upućuje interpelaciju na Ministra unutrašnjih poslova o postupku političkih vlasti u Srezu valjevskom pri osnivanju J. R. Zajednice i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, ima reč da se, u ime Ministra unutrašnjih poslova, izjasni, da li prima prvenstvo.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković: Izjavljujem, u ime g. Ministra unutrašnjih poslova, da primam traženo prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Da li prima Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima!) Prvenstvo je primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Sekula Zečević, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja

o potrebi hitne pošiljke hrane Nevesinju i ostaloj Hercegovini kao i o hitnom preduzimanju preventivnih mera protiv bolesti skorbuta, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja ima reč da se izjasni o traženom prvenstvu.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković: Primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Da li Narodna skupština prima prvenstvo? (Prima!) Prvenstvo je primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Vojislav Lazić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Pretsednika Ministarskog saveta o cenzurisanju novinarskih izveštaja o radu Narodne skupštine i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Pretsednik Ministarskog saveta ima da se izjasni da li prima traženo prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima!) Prvenstvo je primljeno. Izvolite čuti ostale interpelacije.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. dr. Riko Fuks i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova po pitanju mera, koje je preduzela Kraljevska vlada da se ublaži privredna šteta nastala usled primene sankcija protiv Italije (Vidi prilog); g. Stanko Lenarčić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra finansija o pitanju isplate štete prouzrokovane Opštini Rakek, Srez Logatec, razgraničenjem između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije (Vidi prilog); g. Stanko Lenarčić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra finansija o pitanju štete prouzrokovane od strane italijanskih vojnika 1918 godine paljevinom nekretina (Vidi prilog); g. dr. Riko Fuks i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Ministra saobraćaja o nedavanju popusta za vožnju u pola cene delegatima kongresa radničkih komora (Vidi prilog); dr. Ivan Lovrenčić i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Ministra finansija o pitanju isplate otštete jugoslovenskim državljanima prouzrokovane izgredima u Trstu 1920 godine (Vidi prilog); g. Luka Avramović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra finansija o smanjenju poreze na livade u Srezu glamočkom (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Sve ove interpelacije biće upućene g. g. nadležnim Ministrima. Izvolite čuti izveštaje g. g. Ministara.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Ministar pravde izveštava da će na interpelaciju g. Milana Božića o radu preduzeća „Krivaja a. d.“ odgovoriti kada prikupi potrebne podatke; g. Ministar unutrašnjih poslova izveštava da će na interpelaciju g. Boška Zeljkovića i drugova o raspuštanju opštinskih uprava izabranih 6 avgusta 1933 godine i povredi Zakona o opštinama odgovoriti kada budu prikupljeni potrebni podaci; g. Ministar finansija izveštava da će na interpelacije g. inž. Manfreda Paštovića o

trošarini na vinski destilat i dr. Uroša Stajića o ugroženju interesa državnog erara usled nepravilnih postupaka pri rešavanju o taksenim krivicama učesnicima t.zv. Našičke afere, odgovoriti kada prikupi potrebne podatke; g. Ministar finansija izveštava da će na interpelacije g. Vasilija Trbića i drugova o nepravilnoj klasifikaciji zemljišta u Južnoj Srbiji i Dragiše Stojadinovića o zabrani točenja rakije iznad 20 gradi novom uredbom, i ne obustavljanja uvoza suvog grožđa iz Grčke odgovoriti kada prikupi potrebne podatke.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovi izveštaji primaju se na znanje.

Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Narodnoj skupštini podnete su sledeće molbe i žalbe: Svetozora Karadžića, Mare Žužić, Lepe Pop-Hristić, Jelke Tomić, dr. Petra Kiraca, Šimuna Karnereta, Todora Vlatkovića i drugova, Nikole Kačanskog, Marije poč. Milivojevića Tanasija, Adama Čivića, Cvete Kovačević, Svetozara Bocosavljevića, Olge Marčić, Zorke Aprčević, Martina Videlića, Jovana Vukotića, Todora Grebenikova, Vjekoslava Strajnar, Tomić Sevastija, inž. Radivoja Mirkovića, Jovana Rađena, Raf Božićkovića, Anke Milić, Vladimira Marjanovića, Dušana Miloradovića, Leposave Kostić, Save Stajića, Marka Vučkovića, Milana Stevanovića, Sulje Bešlije, Vladimira Vučkovića, Novakovića Vladimira.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ove pročitane molbe i žalbe upućuju se Odboru za molbe i žalbe. Izvolite čuti razna akta.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Prestavku građana i zanatlija varoši Požege; Udruženja zanatlija iz Valjeva; Akcionog odbora kožarsko-preradivačke radinosti iz Kraljeva i zanatlija i građana iz Arilja.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ova se akta primaju na znanje. Pre nego što predemo na dnevni red, imam čast da odgovorim na dva pitanja koja su mi uputili g. g. narodni poslanici.

Prvo pitanje mi je uputio narodni poslanik g. Dragiša Stojadinović, i isto glasi ovako:

„GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U „Pravdi“ svakodnevno i svakog meseca čitamo dopise g. Miloja Sokića, narodnog poslanika koje on iz inostranstva šalje svome listu. Koliko je meni poznato g. Sokiću nije dato odsustvo od strane Narodne skupštine u smislu propisa § 112 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. Ovaj paragraf naređuje da se svako traženje odsustva upućuje Pretsedniku Narodne skupštine koji ga saopštava Narodnoj skupštini prve iduće sednice. Narodna skupština rešava o ovome odsustvu bez pretresa. Međutim g. Sokić šeta širom Evrope već dve godine. Za to vreme prima iz Ministarstva spoljnih poslova 800 švajcarskih franaka, odnosno 15.000 dinara, a pored toga, prima i svoju poslaničku dnevnicu na koju po § 111 Poslovnika nema prava.

U vezi privilegija koje porodica Sokić uživa kod Pretsednika Kraljevske vlade kao kod svoga kuma, molim da mi odgovorite u narednoj sednici Narodne skupštine:

1) Da li je moguće da jedan narodni poslanik odsustvuje bez odobrenja Narodne skupštine, kao što to g. Miloje Sokić radi.

2) Kako pravdate izdatak dnevnica g. Sokića kada nije na radu.

3) Hoćete li preduzeti potrebne mere, da se prema g. Sokiću primeni Zakon o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

Primate, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o našem osobitom poštovanju.

Narodni poslanici:

Dragiša M. Stojadinović, s. r.

Vasilije Trbić, s. r.

Radivoje Nanović, s. r.

Gospodo narodni poslanici, na ovo pitanje čast mi je odgovoriti da Pretsedništvu Narodne skupštine zvanično nije poznato da je narodni poslanik g. Miloje Sokić na odsustvu. Ako narodni poslanik g. Dragiša Stojadinović smatra da ja ovo njegovo pitanje treba da shvatim tako, da od ovoga trenutka imam jedan zvaničan izveštaj da je g. Sokić na odsustvu, ja ću svakako učiniti svoju dužnost. Ali mislim da do ovoga trenutka Pretsedništvo Narodne skupštine nije propustilo ništa, jer nije do sada bio običaj da Pretsedništvo Narodne skupštine kontroliše koja su g. g. narodni poslanici na sednici a koja nisu. (Odobranje kod većine).

Ima reč g. Dragiša Stojadinović.

Dragiša Stojadinović: Gospodo narodni poslanici, čuli ste odgovor Pretsednika Narodne skupštine o slučaju Miloja Sokića. Ja sa ovim odgovorom ne mogu biti zadovoljan, jer smatram da je Pretsednik Narodne skupštine dovoljno pismen, da Pretsednik Narodne skupštine čita svakoga dana izveštaje bilo iz Ženeve bilo iz Pariza, bilo iz Londona, izveštaje koje potpisuje Miloje Sokić narodni poslanik I kad Pretsednik Narodne skupštine to zna, bez sumnje morao je znati i taj paragraf, § 112 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, na koji sam se ja pozvao i u kome se kaže da ni jedan narodni poslanik ne može odsustvovati bez odobrenja Pretsedništva i bez odobrenja Narodne skupštine.

Nisam zadovoljan, gospodo, sa odgovorom g. Pretsednika još i zbog jedne stvari, što je g. Pretsednik smatrao da prilikom čitanja ovoga mog pitanja treba da ispusti jednu činjenicu. Ja sam tamo naglasio da familija Sokića uživa specijalne povlastice zato što je u srotstvu, kumstvu, sa Pretsednikom Kraljevske vlade (Graja i protesti na desnici). I ja, gospodo, smatram da je samim tim razrešeno celo to pitanje odsustvovanja narodnog poslanika Miloja Sokića, razrešeno je i pitanje o 15.000 dinara koje prima mesečno iz Ministarstva spoljnih poslova Miloje Sokić kao novinarski izveštač, i istovremeno prima i ovde 6.000 dinara kao narodni poslanik. A čuli ste gospodo, od g. dr. Baričevića prošle sednice da pored Miloja Sokića i drugi kum njegove familije uživa tako krupne privilegije i pažnju koju ni jedan čovek u ovoj zemlji nije mogao do sada da uživa.

Čuli smo gospodo, da je čovek koji se vraća sa robije oslobođen jednog teškog kriminalnog slučaja, čovek koji je pokušao da ubije čoveka, da je aboliran zaslugom Pretsednika Kraljevske vlade. I kad su oba ta slučaja baš iz familije Sokića izneta pred Narodnu skupštinu, ja smatram da Narodna skupština to treba da osudi (Odobranje na levici).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, za Pretsedništvo Narodne skupštine ovo se pi-

tanje postavlja čisto načelno i principijelno, i ja sam tako i pročitao ovo pitanje eliminišući sve što je lični momenat u njemu. I Narodna skupština ima da odluči: da li Pretsedništvo ima da postupa i od sada, kao i do sada što je postupalo, tj. ako privatno sazna da neko nije prisutan sednici, da od toga ne čini pitanje, ili da Pretsedništvo, čak i onda, ako slučajno na privatan način sazna da neko nije tu, da od toga pravi pitanje i izdaje naredbe prema Poslovniku. Ja mislim da je najbolje da ostane ovako kao što je bilo u praksi i do sada. (Odobranje i uzvici kod većine: Treba i dalje tako da ostane!)

Imam čast gospodo da odgovorim i na pitanje, koje su mi uputili od strane Jugoslovenskog kluba pretsednik g. Bogoljub Jevtić, od strane Jugoslovenskog nezavisnog kluba pretsednik g. Milan Božić, od strane Narodnog radnog kluba pretsednici g. dr. Mirko Kosić i g. dr. Ivan Lovrenčić i od strane Jugoslovenskog radikalnog kluba pretsednik g. Mirko Komnenović.

Pitanje glasi: „Gospodinu Pretsedavajućem Narodne skupštine,

Ministar šuma i rudnika g. Đura Janković prema stenografisanom izveštaju jednog od organa Kraljevske vlade, lista „Pravde“ (br. 11247 od 17 februara 1936 godine) na konferenciji J. R. Z. u Osijeku izgovorio je ove reči:

„Mi imamo jedan deo Skupštine od koga ne čujemo dobru i pametnu reč, već klepetuše, zvižduke i razbijanje klupa. U jednom ozbiljnom momentu, kada se svi trude da spasu narod od ekonomske propasti, ovi ljudi klepetušama pokušavaju da onemoguće rad. Što takvi ljudi postoje, to je najveća osuda onih koji su se 5 maja usudili, da takve ljude nameću. To je najbolji dokaz njihove nesposobnosti. Već 5 maja 1935 godine mi smo bili u krizi. Kad su se birali narodni poslanici od strane Vlade, a ne od naroda, trebalo je voditi računa o tome, da u Narodnu skupštinu dodu najbolji a ne najgori. Oni svojim postupcima liče na klovnove iz cirkusa. Ljudi danas idu u Narodnu skupštinu ne da čuju pametnu reč, već da se smeju besplatno. To je strašno.“

Molimo, da nam odgovorite:

1) Šta ste preduzeli radi zaštite ugleda, autoriteta i dostojanstva Narodne skupštine od neuračunljivih uvreda jednoga aktivnog Ministra, člana Vlade g. dr. Milana Stojadinovića;

2) Šta je Vaš korak doneo kao pozitivnu i punu satisfakciju Narodnoj skupštini.“ Slede potpisi spomenute gospode.

Gospodo, čim mi je ovo pitanje upućeno, a verujte mi da bi to učinio i da mi nije pitanje upućeno, ja sam zamolio Ministra šuma i rudnika g. Đuru Jankovića, da mi da autentičan tekst svoga govora, jer u različitim dnevnim glasilima tekst govora Ministra šuma i rudnika g. Đure Jankovića, koji se odnosi na ovo mesto, na različiti je način prikazan. Gospodin Ministar Janković obećao mi je, da će mi dati tačan stenogram svoga govora i ja ću Narodnoj skupštini dostaviti autentičan tekst, kako je Ministar g. Janković u svom govoru zaista to rekao.

Ja sâm, lično, bio bih potpuno saglasan sa gospodom, koja su ovo pitanje postavili, da bi bilo zaista potrebno štititi ugled i dostojanstvo Narodne skupštine, ako bi se o njoj mislilo onako kako su po-

nekim izrazima u ovom netačno reprodukovanom govoru, neki listovi to objavili.

Ja molim Narodnu skupštinu prema tome, da do sutra, kada ću bez sumnje imati tačan tekst govora, uzme moj odgovor na znanje.

Ima reč narodni poslanik g. Milan Božić.

Milan Božić: Gospodo narodni poslanici, ja smatram da se mi, ni u kojem slučaju, ne možemo da zadovoljimo ovako čisto naivnim odgovorom g. Pretsednika Narodne skupštine. Nama je svima poznato, da svaki govor javno izrečen na zborovima ili sastancima, prolazi kroz cenzuru, koja se vrši od strane Kraljevske Vlade (Odobranje na levi.) i nama je, gospodo, vrlo dobro poznato, da ovo nije prvi atak ne samo na Narodno predstavništvo, ne samo na nas iz opozicije, već je ovo strahovit atak i strahovita nepravda i uvreda učinjena čitavom jugoslovenskom narodu (Odobranje na levi.)

Gospodo, nema prazničkog ni nedeljnog dana a da se ne održavaju nekakvi zborovi na kojima se čine ataci i uvrede prema nama u opoziciji. Ovaj put ova uvreda nije nanesena od strane g. Ministra Đure Jankovića samo nama iz opozicije, nego je nanesena čitavoj Narodnoj skupštini (Odobranje na levi. — Glasovi: Tako je!).

Radi toga gospodo, ja smatram za čast i dužnost da dam sledeću izjavu (čita):

„U ime klubova Jugoslovenskog, Jugoslovenskog nezavisnog, Narodnog radnog i Jugoslovenskog radikalnog izjavljujem: da cinički i klevetnički napad na Narodnu skupštinu jednog člana Kraljevske vlade, Ministra šuma i rudnika g. Đure Jankovića, pruža samo žalosnu sliku do kakvog niskog stupnja može ovaj ministarski položaj da sroza jedan čovek, koji ne ume da ceni ni ozbiljnost funkcija koje su mu poverene ni teške odgovornosti koje njegove dužnosti povlače.

Pretsednik Ministarskog saveta g. dr. Milan Stojadinović, zadržavajući i dalje u Vladi takvog nedostojnog Ministra, s njim se smišljeno solidariše u ponižavanju Narodne skupštine. Kad ovu Narodnu skupštinu tako predstavlja, zašto od nje traži poverenje?

Protiv takve Vlade, koja je i svojim ostalim postupcima zagrozila najvišim interesima države, bezbednosti i poretku u zemlji i blagostanju naroda, upotrebićemo sva zakonska sretstva, da ne dopustimo njen nepatriotski i ubitačan rad.

Mi s toga tražimo da Vlada g. dr. Milana Stojadinovića, bez odlaganja podnese ostavku i povuče se sa uprave zemlje, koju dovodi do ivice propasti.

Pozivamo celu Narodnu skupštinu, koja je legitimni predstavnik celokupnog jugoslovenskog naroda, da zauzme isti stav i podupre ovaj naš zahtev, jer jedino braneći svoja prava i svoje prerogative, Narodna skupština moći će u potpunosti odgovoriti najvišoj dužnosti svojoj: da brižljivo i savesno čuva i štiti opšte narodne interese. (Odobranje na levi. Uzvici: Tako je! Na izbore! Žagor.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo prelazimo na dnevni red. (Negodovanje i žagor na levi.) Prelazimo na dnevni red. (Žagor i negodovanje na levi se nastavlja). Na dnevnom redu je pretres izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona. Ima reč izvestilac većine g. Momčilo Sokić.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Gospodo narodni poslanici, pred nama je predlog prvog i drugog

dela našeg novog zajedničkog trgovačkog zakona. Nije potrebno da naglašavam značaj ovog predloga, jer niko ne sumnja koliko za jednu savremenu državu izjednačenje prava, bar u najvažnijim granama, znači i u moralnom i u čisto praktičnom pogredu. Zaista, pravna istorija uči, kako je svakom ujedinjenju zemalja i naroda skoro sledovao rad oko izjednačenja prava. Čim je Rišelje čvrsto sagradio teritorijalno jedinstvo Francuske, za kratak čovečiji vek Luj XIV doneo je trgovački zakon „Code Lavary” i „Ordonance de la marine”; čim je posle Napoleonovih ratova sklopljen novi Nemački carinski savez donesen je zajednički menični zakon i nekoliko godina docnije stari nemački trgovački zakonik. Isto vidimo u Italiji, isto, posle svetskog rata u novim nacionalnim državama, koje su nastale na ruinama starih, isto i u državama, koje su posle sloma starih sebi prisajedinile njihove delove i tako obuhvatile po više raznih pravnih područja. Zato vidimo velike napore Čehoslovačke, Rumunije i Poljske, zato i u nas punih 17 godina se naprežemo oko izjednačenja bar glavnih zakona. Bez sumnje položaj u našoj zemlji i na području trgovačkog prava bio je vrlo težak, jer smo imali i još imamo šest pravnih područja, koliko nema ni jedna od pomenutih država; mi imamo, kao i Poljska i Rumunija, na području trgovačkog prava pored toga i više no jedan pravni sistem. U glavnom postoje tri velike skupine trgovačkog prava: angloamerikanska, koja se bitno osniva na običajnom pravu, ma da se i u njoj sve više sprovodi kodifikacija; romanska, čiji je osnov Napoleonov, „Code de commerce”; i germanska čiji je osnov nemački trgovački zakonik iz 60-tih godina prošlog veka.

Ove dve poslednje skupine među sobom nisu toliko protivne, koliko se razlikuju od angloamerikanske... (Uzvici na levi: Na izbore! Na izbore! Velika larva i lupanje o klupe.) jer one zapravo znače samo dva razvojna stadija. Code de commerce, danas star gotovo 130 godina, bio je za svoje doba vanredan zakon, ali u početku 19 veka nije se mogao predvideti sav ogroman tehnički i saobraćajni napredak, čije karakteristike su kratko označene rečima mehanizacija proizvodnje, parobrod, železnica, telegraf. Ako su se do 60 godina prošlog veka gotovo svi novi evropski kontinentalni trgovački zakonici povodili za Code de commerce, kao najboljem tadašnjem uzorku, to se korenito promenilo, čim je stupio na snagu i u praksi pokazao se kao bolji nemački trgovački zakonik, koji je modernizovao i popunio Code de commerce tako da ga možemo označiti kao drugi, mnogo savremeniji stadij kontinentalnog trgovačkog zakonodavstva. Svi kasniji trgovački zakonici sledeju mu, njemu i njegovim novelama, neki gotovo kao prevodi, drugi slobodniji, ali u svakom ima traga o njemu. Primera radi navodim švajcarsko obligaciono pravo, italijanski i po njemu rađeni rumunski i bugarski trgovački zakonik i mnogi drugi. U našoj Kraljevini najstariji trgovački zakonik, srbijanski iz 1860 godina, donesen je baš na prelomu između ere romanskog i ere germanskog sistema. On je u svoje propise o menici već uneo izvesne ideje iz nemačkog meničnog zakona, ali u samom čisto trgovačkom pravnom delu nije se ni mogao služiti nemačkim zakonom; verovatno prema tadašnjem stanju privrede, u glavnome naturelno gazdinstvo, nije bilo ni baš potrebno. Taj zakon je docnije služio za ugled, crnogorskom trgovačkom zakonu a proširen je i na Južnu Srbiju. Svi ostali zakoni u našoj Kraljevini pripadaju

drugo skupini, i to na području apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu stari austrijski (tj. prvobitni nemački) trgovački zakonik sa velikim brojem uzgrednih zakona, hrvatsko-ugarski trgovački zakon kao napredniji i potpuniji stadij nemačkog (austrijskog), bosansko-hercegovački nekako u sredini između austrijskog i hrvatsko-ugarskog u celosti ipak bliži hrvatsko-ugarskom.

Ma da svi naši zakoni imaju mnogo zajedničkoga ne samo u svakoj od ove dve grupe, nego, istina mnogo manje, i obe grupe među sobom, ipak jako se razilaze i u osnovnim pitanjima — primera radi u pogledu firme, trgovačkog registra, prokure, — a još više u pojedinostima. Da te razlike neprijatno utiču na trgovački saobraćaj u samoj zemlji, da od trgovca pa i od njegovog pravnog savetodavca i od sudova zahtevaju — poznavanje više zakona, da u poslove unose izvesnu neizvesnost, o tome svemu nije potrebno govoriti. One teškoće, koje u međunarodni saobraćaj unosi različnost nacionalnih zakona, kod nas su pojačane različnošću domaćih partikularnih zakona. Neminovno je dakle bilo potrebno, sa političkog, moralnog i čisto praktičnog gledišta, da se naši trgovački zakoni što pre izjednače.

Pitanje, koje se samo postavilo odmah u početku, bilo je, koji bi imao da bude osnov našega novog trgovačkog zakona. Jasno je bilo da se ne može, pa i ne sme pokušavati sa donošenjem jednog sasvim originalnog zakona. Trgovačko pravo je saobraćajno pravo. Kao što saobraćaj nije sprečen državnim granicama, tako ne sme ni trgovačko pravo biti strogo vezano za njih; zato trgovačko pravo nikada nije imalo onaj isključivo nacionalni karakter, što ga može imati opšte građansko pravo bar u nekim partijama, a još manje ga ima danas, kad je saobraćaj toliko povećan, i, bar tehnički, olakšan. Jasno je bilo i to, da osnov našega trgovačkog prava ne može biti nekodifikovano angloamerikansko pravo. Ali da li romanski ili germanski sistem? To pitanje je rešila već Kraljevina Srbija. Već tada se dobro znalo, da srbijanski trgovački zakonik iz 1860 godine više ne odgovara. Već tada se znalo, da čisto praktični pogledi na razvitak trgovinskog saobraćaja zahtevaju prilagodavanje trgovačkom pravu onih država, gde se po samoj prirodi stvari u prvom redu kreće naša trgovina. I bez obzira na pomenuta preimućstva mladog germanskog sistema, čisto praktični pogledi bili su odlučni za to, da se srbijanski predpredlog izradi prema novom nemačkom trgovačkom zakoniku iz g. 1900, izuzimajući partiju o društvima sa ograničenom odgovornošću koja je izrađena prema još novijem austrijskom zakonu iz 1906 godine. Taj predpredlog čak je u najvećem delu gotovo doslovni prevod pomenutih zakona, ma da, razume se, i on vodi računa o tadašnjim prilikama Kraljevine Srbije. U Jugoslaviji, u kojoj polovina oblasti ima već danas germansko trgovačko pravo i čiji je saobraćaj još više no ranije upućen u države čije pravo više manje pripada istoj pravnoj grupi, nije moglo biti sumnje da je jedino celishodno novi zakon sagraditi na onoj osnovi, koju je ukazao srbijanski predpredlog. Ali od 1912 godine zakonodavstvo nije stalo. Posledice velikog rata naterale su ne samo pomenute države, da, kao i mi, rade na izjednačenju svojih trgovačkih zakona, nego i druge države sa odavno izjednačenim trgovačkim pravom bile su, pod uticajem sasvim izmenjenih privrednih prilika, prinudene da modernizuju svoje

pravo. Neke su se latile sasvim novih kodifikacija na pr. Italija, druge su donele bar delimično nove zakone, na pr. Francuska za trg. registar i društva sa ograničenom odgovornošću; Bugarska i Madarska za društva s. o. o. a najviše se novelisalo deoničko pravo ili bar počelo sa njegovim novelisanjem: Engleska, neke severne države, Holandija, Nemačka, Madarska i mnoge druge. Nov je i Lihtenštajnski zakon, koji obuhvata najpotpunija i najobimnija naredenja o trgovačkim udruženjima, a Švajcarska sprema jednu vrlo obimnu novelu. Ni mi, kad smo pristupili stvaranju novog trgovačkog zakona, nismo mogli prosto mimoći sva ta nova naprežanja. Svakako nije se mogao primiti ma koji od tih novih zakona i nacrtu u celosti, nego je valjalo tačno razmisliti, što je od postojećih propisa još dobro, bar u suštini, čemu su potrebne veće dopune i izmene, i najzad što uopšte ne odgovara. Jer jedno stoji: svaka izmena kida pravni kontinuitet, a svaki poremećaj pravnog kontinuiteta znači potres u životu. Izmene, a naročito obimnije i dalekosežnije, valjalo je izbegavati, u koliko nisu opravdane promenom prilika: života i nauke, ali u prvom redu života. Izvesne partije naših dosadašnjih, po nemačkom uzorku izrađenih zakona, u suštini i danas još odgovaraju. To su naročito partije o trgovačkom registru, o firmi, o trgovačkim knjigama, o trgovačkim punomoćijama, o posrednicima i javnim trgovačkim i komanditnim društvima. Te partije je valjalo samo popuniti unošenjem novina, koje su se tokom vremena i za naše prilike pokazale kao korisne, i rešavanjem spornih pitanja, koja su se pojavila na osnovu postojećih zakonskih naredenja. Te dopune niti su obimne niti su mnogobrojne. Druga grupa obuhvata naredenja, u kojima su na osnovu stečenih iskustava potrebne doduše važnije, ali ipak ne osnovne izmene; ovamo ubrajam partiju o pojmu trgovca i o društvima sa ograničenom odgovornošću. Treća grupa, to su partije o deoničkim društvima i o stranim društvima. One su se morale iz osnova preraditi kao što je naročito partija o deoničkim društvima preradena ili se još preraduje u najvećem delu evropskih država. Nigde se kobne posledice rata nisu jasnije ispoljile no kod deoničkih društava, čija anonimnost, — naime u pogledu lične odgovornosti drugara — od vajakada, pre više od dvesta godina, pa preko svih docnijih mnogobrojnih krahova sve do našeg vremena i suviše često zavodi manje oprezne, manje obazrive, suviše optimistički raspoložene, lakoumne, nestručne pa i ljude gorih svojstava, da sa tuđim parama rukuju na način, koji dovodi do slomova, do velike štete, do krupnih potreša. Svega toga je bilo u nas, istina, ne u tolikom apsolutnom obimu kao u nekim drugim zemljama, ali relativno, prema našim prilikama, ipak u tolikom obimu, da su i kod nas potrebne stroge preventivne i regresivne mere, razume se, takve, koje ne sprečavaju pošten, ispravan, čestit rad. Četvrtu grupu sačinjavaju naredenja o trgovačkim zastupnicima, agentima i, za neka naša pravna područja, naredenja o tajnom društvu; ona prva sadrže i drugi savremeni zakoni a za druga potrebna je izvesna regulacija, jer su ona vrlo često u životu, a propisi opštih građanskih zakonika o društvima nisu u svakom pogledu dovoljni.

Ako rasmotrimo ceo predlog sa tog gledišta, vidimo, da je upravo prema materiji — malo novine. Za najveći broj trgovaca, naime za inokosne trgovce, za javna trgovačka i komanditna društva, izmene ni u jednom pravnom području neće biti

osnovne, ma da će se u raznim pravnim područjima već prema njihovom sadašnjem zakonskom stanju, različno ispoljavati. Naredenja o trgovačkom registru, primera radi, na području crnogorskog i srbijanskog trgovačkog prava gotovo su novina, jer ta područja poznaju samo protokolaciju kod suda; tajno društvo ili bolje rečeno, propisi za njega, novina su u drugim pravnim područjima; društvo sa ograničenom odgovornošću novina je u najvećem delu Kraljevine, ali novina, koju uvode svi savremeni zakoni. Svakako mnogo je preterano ono, što se poslednjih dana čulo i od strane korporacija, od kojih bi se smelo očekivati, da su se bolje upoznale sa predlogom, da će naime novi zakon kočiti trgovačku radinost i time nanositi štetu našoj privredi. Jedino za deonička društva i, nešto manje, za društva sa ograničenom odgovornošću pooštrene su sadašnje mere predostrožnosti, kao što sam već pomenio. Da je to potrebno, u to mislim niko ne sumnja. Pozivanje na sadašnju krizu tu ne vredi; krahova, teških, naročito bankarskih slomova, imali smo, i u vreme privrednog prosperiteta, u svim oblastima države.

Prelazim na sam sistem ovoga predloga.

Prvi njegov deo obuhvata opšta naredenja o trgovinama i o licima uposlenim u trgovini.

U prvom oteku određeno je ko je trgovac. Tu postoji novina, da predlog, povodeći se za savremenim zakonima i nacrtima, eliminiše pojmi apsolutnog trgovačkog posla, što praktično znači samo, da se po trgovačkom obligacionom pravu neće ceniti poslovi, u kojima nije bar jedna strana trgovac. To je ispravno. Stranke, od kojih ni jedna nije trgovac, redovno nisu svesne, da se na izvesne njihove poslove mora primenjivati trgovačko pravo. Važniji je § 2. On proširuje pojam trgovca. Po sadašnjim zakonima mnogobrojna privredna preduzeća, koja se vode na čisto trgovački način, samo zbog suviše uskih naredenja zakona nisu trgovci u smislu trgovačkog zakona. Primera radi: elektrana koja kupuje ugalj i danas je trgovac ali nije trgovac elektrana koja iskorišćava vođenu snagu ili ona, koja sama iz zemlje vadi ugalj. U velikom delu države ni najveća strugara, koja bi preradivala drvo iz sopstvenih šuma; najveće domaćinstvo, koje iz mleka izrađuje maslo i sir, nije trgovac, ma da se takva preduzeća i danas vode i moraju voditi na trgovački način. Vrlo znatna je izmena, koju je Odbor uneo u § 3, polazući za pojam omanjeg trgovca važnost ne na visinu razrezanog poreza, od preduzeća, već na njegovu veličinu u struci prema mesnim prilikama, jer se te prilike pa i sam pojam veličine mogu menjati. Potanji propisi davaće se uredbama, i to uz saradnju nadležnih komora. Ova novina stvaraće, bar u početku, izvesne teškoće u onim pravnim područjima gde je do sada jedino merilo bila visina poreza. Ali u stvari ta novina je osnovana. Porez ne može biti jedino merilo za pojam omanjeg trgovca, a gotovo ne sada. Tom prilikom, kad je već reč o porezu, naglašavam da ceo ovaj predlog nema veze sa poreskim zakonima i da ni najmanje ne olakšava — a i ne otežava — oporezivanje. Trgovački zakon je privatno pravni zakon, nimalo ne zadire u poresko pravo, a izmenom § 3 eliminiran je, sa druge strane, i svaki uticaj poreza na privatno pravni pojam trgovca.

U drugom delu o trgovačkom registru, već od Odbora uklonjena je jedna novina, koju je predlog

želeo da unese, a naime, da se registar za deonička društva vodi samo kod okružnih sudova u sedištu apelacionih sudova. On će se voditi kod svakog okružnog suda. U ostalom, u tom oteku ima priličan broj novina, ali gotovo sve su podređene važnosti i upravo samo rešavaju neka do sada sporna ili bar sumnjiva pitanja. Važna od tih novina je samo ona u § 24, gde se registarskom sudu daje pravo, da po službenoj dužnosti ispravlja upise u trgovački registar, koji više ne odgovaraju faktičnom stanju. Poznata je stvar, da današnji registar u tom pogledu ni malo ne odgovara, a sudovi u najviše slučajeva nisu imali zakonske mogućnosti, da neispravno stanje isprave. Kad je reč o registru, napominjem još to, da se Odbor sa izvesnim dopunama, naročito u §§ 40, 41, 42, 105 postarao da budu iz registra vidne još i neke za poslovni život važne činjenice, o kojima predlog nije vodio računa, a razume se da će i u donošenju uredbe o ustrojstvu i vođenju trgovačkog registra biti saslušane privredne komore.

U oteku o firmi ima novina. Važno je da će biti redakcijom, koju je dao Odbor, još bolje sprečena zloupotreba raznih dodataka u firmi, koji su se do sada često unosili iz reklamnih i konkurenskih razloga, ili su čak bili sposobni da stvaraju obmane. Ne moram naročito isticati, da dodatak „Jugoslovenski” gotovo bez izuzetka imaju firme stranaca. Dopuna u § 32 — novi stav 4 — unesena je po želji privrednih krugova.

U oteku o trgovačkim knjigama važno je da se legalizuje knjigovodstvo po kartotekama. Istina, potrebne su, radi upotrebe upisa po kartotekama u dokazne svrhe, izvesne kautele čisto tehničke prirode. Te kautele mogu se davati samo uredbama, jer se i tehnika i sistemi knjigovodstva menjaju. Donekle novina su disciplinske kazne za povredu dužnosti, koje zakon nalaže u pogledu vođenja knjiga. Svi znamo, da je naš poslovni svet u tom pogledu prilično neobazriv i „širokogrud”, mada su uredno vođene knjige kičma urednog trgovanja. Zato je izvesna represija potrebna. Ona će retko doći do primene, jer je nemoguće uvesti koje zvanično povremeno pregledanje tolikih knjiga, ali, ako bi se u parnici ili u stečaju primetilo da knjige nisu vođene propisno, trgovac reskira novčanu kaznu. Pošto mali trgovac zakonom uopšte nije prisiljen da vodi knjige, ne postoji ni bojazan, da bi kazna pogadala neuke i nevešte ljude.

U oteku o prokuri i trgovačkim punomoćnicima ima novina samo za područje srbijanskog i crnogorskoga prava. U tom području valjda će se na prvi mah činiti da je široko zakonsko punomoćije prokuriste po trgovca opasno. To se ne može poricati, ali niko nije zakonom prisiljen, da postavi prokuristu u smislu predloga, on može postaviti i običnog punomoćnika, pa bilo i generalnog, i ograničiti mu vlast zastupanja. Pošto su privredne organizacije iznele, da trgovačkim putnicima nije više potrebno zakonsko ovlašćenje, da mogu naplaćivati trgovačeva potraživanja, u Odboru je brisano odnosno naredenje § 70 stav 1 i § 78 stav 3. Za trgovačko pomoćno osoblje predlog ne donosi posebna naredenja. Službeni odnos tog osoblja je ureden Zakonom o radnjama. U to predlog načelno ne dira. Ali pošto se pojam trgovca po predlogu ne podudara sasvim sa Zakonom o radnjama, koji u svom § 1 izuzima izvesna trgovačka preduzeća, u uvodnom za-

konu moraće se nešto reći za osoblje takvih preduzeća. Da li će se uvodnim zakonom ispraviti neke neskladnosti, koje su se pokazale u II delu Zakona o radnjama, u kojem obimu, za koje vrste pomoćnog osoblja, drugo je pitanje, koje nas sada ne zanima; sam predlog ne menja Zakon o radnjama.

U osecima o trgovačkim zastupnicima (agenta) i o trgovačkim posrednicima nemam šta da istaknem osim to, da pravni položaj agenata, koji su samostalni trgovci, kod nas do danas u privatno-pravnom pogledu uopšte nije regulisan, mada ih i neki sadašnji zakoni priznaju kao trgovce; zakon o radnjama reguliše samo jedan mali deo njihove spoljašnje delatnosti. Predlog dakle popunjava jednu prazninu, i to, po mom mišljenju sasvim celishodnim naređenjima.

Drugi deo predloga obuhvata četiri vrste udruženja, koja i javno istupaju kao trgovačka društva, dalje tajno društvo, tajno baš stoga što se javno ne ispoljava kao društvo, na kraju naređenja o stranim društvima.

U glavama o javnom trgovačkom, komanditnom i tajnom društvu, kao što već rekoh, novina gotovo nema osim ako bismo kao novinu hteli uzeti naređenja, koja omogućavaju dalje postojanje samog preduzeća kao privredne jedinice, ma da je društvo kao takvo prestalo; ili mogućnost, da se društvo očuva, kad naslednik umrlog javnog drugara u društvu ne može saradivati kao javni drugar, ali može kao komanditor društva ostaviti svoj ulog. Nije novina ni to, što je bolje i jasnije no dosada izrađena razlika u položaju, koji komanditor zauzima u samom društvu i prema verovnicima društva.

Mnogo zamašnije su izmene dosadašnjeg stanja u pogledu deoničkih društava i mislim da se ne varam, ako smatram, da se najveći deo onoga što se u poslednjim danima prigovara predlogu, u glavnom odnosi na glavu o deoničkim društvima. Zato se naređenjima o deoničkim društvima valja pobliže pozabaviti. Da današnji naši zakoni u tom pogledu ne odgovaraju, nije potrebno naročito dokazivati, pa i najmlađi od njih, srbijanski zakon o akcionarskim društvima, donesen 1912 godine. U njegovom predlogu je bila predviđena potpuna novelacija, prema tadašnjem najsavremenijem zakonu, nemačkom iz 1900 godine. U predratnoj Srbiji, dakle, stručnjaci nisu sumnjali, da tada najsavremeniji zakon za Srbiju i njene tadašnje privredne prilike nije previše savremen. Taj zakon je osnova gotovo svih docnijih zakona o deoničkim društvima, on ima razume se, veze i sa raznim francuskim novelama iz Code de commerce. A sada su sami Nemci našli, da ni on više ne odgovara posleratnim prilikama, i već 1930 godine pojavio se prvi, 1931 godine drugi, nešto prerađeni nacrt, od koga je već i ozakonjen jedan važan deo koji se odnosi na računovodstvo, na nadzor, na odgovornost kod deoničarskih društava. Engleska je posle rata donela više novela sa znatnim postroženjima, sve te novele sa ranijim propisima su 1928 godine spojene u jedan zakon. Reći ćete da mi nismo zapadna Evropa. Istina, ali zar je naš privredni položaj toliko različan od položaja Poljske i Mađarske? A Poljska ima nov deonički zakon, Mađarska ima više dobrih nacrti; taj zakon i ti nacrti postrožavaju propise za ispravno osnivanje, za ispravan rad, za ispravno knjigovodstvo, za efikasan nadzor, za odgovornost. Niko na svetu se

ne boji, da će od obezbedenja ispravnog, od sprečavanja neobazrivo, ponekad čak nesavesnog rada stradati deonička društva i narodna privreda. Zar baš kod nas da je to drukčije? Naš predlog u svim tim pogledima nije strožiji od drugih. Istina daje nešto potanje propise za rad skupštini deoničkih društava i u upravi, ali nigde ne ide pre onoga, što i kako se već danas radi u dobro vodenim društvima. I nadzor znamo kakav je danas. Najčešće čista formalnost; dan ili sat pre skupštine nadzorni odbor potpisuje godišnje zaključne račune, a da ih ranije nije detaljno ispitao. Članovi upravnih odbora jedan drugome daju zajmove i kreditiraju robu i još drugih stvari, svakom od nas poznatih. Ne bih želeo, da me ko krivo shvati. Velika većina naših deoničkih društava savesno radi, za njih novi propisi ne znače nikakvo potčinjenje ali zar da zbog toga, što je većina deoničkih društava dobra, puštamo, da ona druga, malobrojnija, rade šta hoće i kako hoće? Palo je poverenje u akciju, teško je osnovati nova društva, ma kako korisna i čak potrebna bila. Ali zar nije palo poverenje zbog toga što je naš svet gubio na akcijama i kod deoničkih društava tolike pare? Zar nisu na svom ugledu i kreditu zbog nekolicine neispravnih, stradala i toliko ispravna društva? Zar se ne čuje često, da za upravu deoničkih društava nema ni odgovornosti ni suda ni kazne? Zar nije za vraćanje poverenja preko potrebno da se ispravnost osnivanja, rada, nadzora, obezbedi preventivnim merama, koje sprečavaju nered, i represivnim, koje uređuju odgovornost za štetu i krivičnu odgovornost? Zar ne vidimo svi da današnji propisi u svim tim pogledima nisu dovoljni? Preko onog što je potrebno, predlog ne ide. Nigde ne zahteva nemoguće stvari, od članova organa traži samo da rade brižljivošću urednog poslovnog čoveka, a to mislim, može i mora se tražiti od onoga koji rukuje tuđim novcem, novcem deoničara i verovnika; a tu brižljivost su tražili još stari Rimljani. Nikoga predlog ne zove na odgovornost, ko nije radio bar iz nemara, nikoga krivično ne goni ko nije radio sa umišljajem, za nehat predvida, i to samo u najkрупnijim slučajevima, disciplinske kazne za nerad, kao što ih, po nekad znatno strožije, predviđaju i sadašnji naši zakoni. No, baš ova glava predloga izrađena je naročito savesno, sa dobrim poznavanjem života naših deoničkih društava. A data je svima privrednim organizacijama i prilika da se izjasne: već 1932 godine o deoničkim društvima, godinu dana ranije nacrt prvog dela i glava o javnom i komanditnom društvu, godinu dana kasnije nacrt ostalih glava drugog dela. Zar sada da se obustavi rad na donošenju tako važnog i potrebnog zakona, i to zbog neopravdane bojazni nekih bez sumnje vrlo uglednih i važnih korporacija, ali koje pre tri godine nisu iznele ni mali deo toga što sada iznose i čije su tadašnje želje uvažene koliko su bile osnovane? Odbor je imao malo povoda da nešto menja u predlogu. Istina, rezervisan je priličan broj paragrafa, ali pri poslednjem pregledu pokazalo se da su važnije izmene potrebne samo u paragrafima 188, 196, 214, 249, 261, 279, 294 (jamčevina), 305 (gde je predlog čak pooštren). 310, 331. Te izmene su po želji manjine u Odboru i unesene u predlog a krivične kazne mahom su ublažene. Ja ni za tren oka ne sumnjam, da bi pomenute korporacije zauzele drukčiji stav, da su im poznate te izmene, jer i njima je bez sumnje na srcu sigurnost poverilaca

i deoničara i očuvanje samih preduzeća kao privrednih jedinica. Svako se plaši, novih zakona; navika na postojeće zakone jak je psihološki momenat. To smo videli kod gotovo svih novih zakona, a na kraju je izašlo da su bolji od starih i da se lepo mogu primenjivati.

U pojedinostima navodim ovo: načelo je da za osnivanje društva nije potrebna dozvola, dakako, prema Zakonu o radnjama može biti potrebna dozvola za rad; gde je potrebna i jedna i druga, dozvola za osnivanje obuhvata dozvolu za rad, što je prilično olakšanje. Pod dozvolu za osnivanje stavljena su samo preduzeća iz § 185. Koliko će od njih iz važnih razloga za odbranu zemlje stvarno pasti pod koncesiju, ovim predlogom ne može se odrediti, no tako je danas svuda. Minimalna osnovna glavica je 1.000.000 dinara. To znači 70.000 zlatnih dinara i nije mnogo. Jer predlog za manja preduzeća predviđa oblik društva sa ograničenom odgovornošću, koji je znatno slobodniji. Ova minimalna glavica je zadržana u Odboru. Ali snižen je minimalni iznos pojedine deonice od 1000 na 500 dinara; to je mnogo manje no što su tražili, računajući zlatnu valutu, neki naši dosadašnji zakoni, ali tako su želeli privredni krugovi. Uplate se mogu vršiti, dokle društvo nije registrovano, samo kod određenih novčanih izvoda koji daju dovoljnu sigurnost. Ali nikako nije stvorena nekakva privilegija Narodne banke i državnih zavoda; izmenom donesenom u Odboru to je još bolje istaknuto. Predviđen je simultani i sukcesivni način osnivanja sa kautelama naročito u pogledu napora i nabavki pri osnivanju, sasvim slično, drugim novijim zakonima.

U pogledu deonice i prava i dužnosti deoničara novina je u stvari samo mogućnost izdavanja deonice sa ograničenim pravom glasa ali sa prvenstvenom dividendom. Tim je vođeno računa o deoničarima, koji nisu sposobni ili ne žele, da se udeju u radu društva, nego samo hoće da imaju prilično siguran dohodak.

Što se tiče samog ustrojstva i rada skupštine dati su propisi kojima se obezbeđuje tačan i ispravan rad. Obavezni krug rada skupštine donekle je proširen § 256, u nekim po život društva i interese deoničara naročito važnim slučajevima. Poznata je stvar da je danas deoničar sa malim brojem deonice na skupštini stvarno bez prava. Njegov položaj, kao i uopšte položaj manjine predlog pokušava popraviti, ne samo iz pravnih i moralnih nego u prvom redu iz praktičnih razloga da bi se deonica ponovo omilila. Ali vodeći računa o nesmotrenosti i pakosti ljudi, predlog daje i vrlo stroge kautele protiv zloupotrebe prava: lična, neograničena i solidarna odgovornost za namerno i nehatno zloupotrebljavanje prava na obaveštavanje i manjinskih prava, u važnijim slučajevima čak i polaganje jamčevine kod suda.

Što se tiče uprave, predlog za članove uprave bankarskih deoničarskih društava predviđao je obavezno polaganje srazmerno visoke novčane kaucije. Ma koliko da je sama misao bila dobra, danas se ne može provesti i Odbor je brisao odnosna naređenja. Ali je u drugu ruku izrazio da nagrada članovima uprave ne sme biti nesrazmerna prema obimu preduzeća i vrsti poslova koji su članu uprave stavljeni u dužnost. Važno je naređenje, da članovi uprave ne mogu kod društva uzimati kredit bez pristanka nadzornog odbora. To naređenje imaju i drugi novi za-

koni, a nije mislim, potrebno isticati zašto je potrebno, svi to znamo.

U pogledu vrste nadzora predlog daje veliku slobodu. Moguće je i udruživanje društava u revizijske saveze, pa i osnivanje posebnih preduzeća za vršenje pregleda. Ne može se u nas još uvesti sistem obaveznog nadzora preko stručnih lica koja u vidu zanimanja vrše preglede, ali valja to omogućiti baš u obliku posebnih preduzeća. Ako se osnuju i njihov rad bude dobar, možemo preći na engleski sistem auditora, koji se baš u poslednje vreme počinje da uvodi i u nekim kontinentalnim državama. Ali ako predlog dopušta slobodu u pogledu vrste nadzora, za sam način vršenja nadzora daje detaljne propise. Članstvo u nadzornom organu više neće biti sinekura kao što je do sada vrlo često bilo. Postroženje nadzora biće jedna od najefikasnijih mera, da se uspostavi poverenje u deonička društva i u deonice.

Propisi o računovodstvu i o rezervama omogućiće kontrolu ispravnosti rada i stabilnost društava. Ne vrede oni naši sadašnji bilansi iz kojih se ništa ne vidi, i koji su često pravo ruglo na nazivanje „društva koja podleže javnom polaganju računa”. Ali u drugu ruku predlog i ne zahteva, bar ne kod najvećeg dela društava, ono dosta skupo, a malo korisno objavljivanje godišnjih zaključnih računa u novinama.

O izmeni pravila, o povišenju i sniženju glavice, o prestanku i likvidaciji mislim da nije potrebno govoriti, naročitih novina predlog tu nema. O odgovornosti, građanskoj i krivičnoj, već sam govorio, pa mogu preći na društvo sa ograničenom odgovornošću.

Baš u Srbiji, pa i na području hrvatsko-ugarskog trgovačkog zakonika postoji veliki niz deoničkih društava sa vrlo neznatnom osnovnom glavnicom.

Deoničko društvo bilo je jedini mogući oblik udruživanja u privredne svrhe, u kojem su svi drugari unapred mogli ograničiti svoj rizik na određene novčane svote. Jasno je pri tome, da za mala preduzeća deoničko društvo sa svojim prilično glomaznim aparatom nije najpodesniji oblik. Zato je pre više od 40 godina u Nemačkoj, pre 30 godina u Austriji a zatim i u mnogim drugim državama stvoren oblik udruživanja, koji omogućava, da i mali broj drugara, često samo dvojica ili trojica, sa unapred određenim ulozima, koji sačinjavaju osnovnu glavnicu, ograniče svoj rizik, ali oni ujedno i rade u društvu. Ne moraju raditi, mogu postaviti i poslovođu, ali najčešće rade sami. Većinom to su manja preduzeća, zakoni olakšavaju njihovo osnivanje i njihov rad ali zato u srazmeri prema deoničaru, donekle pooštravaju odgovornost drugara. Taj se oblik jako omililo poslovnom svetu i mnogo se proširio, gde god je uveden; predvideo ga je već i srbijanski predpredlog. Ali u posleratno vreme pokazale su se i njegove mane: poverioci su mnogo gubili kod tih društava. Zato noviji zakoni sve više pooštravaju propise o tim društvima, pa tako i ovaj predlog.

U podrobnostima napominjem samo, da se po predlogu ta društva ne bi smela baviti bankarskim poslovima. Odbor nije uvideo potrebu te zabrane; kad predlog već pooštrava propise za taj oblik društava, samo je smatrao, da je za njih potrebna veća osnovna glavica, i dodao je neke propise radi povećanja sigurnosti. Osim toga je Odbor za sva ostala

društva sa ograničenom odgovornošću povisio minimalnu osnovnu glavnicu od 100.000 na 200.000 dinara, prvo stoga što je vrednost dinara u međuvremenu pala, drugo s toga, jer ni time nije valoriziran preratni minimalni iznos od 20.000 zlatnih maraka ili kruna.

Strana društva, strani kapital u našoj Kraljevini igraju nesrazmerno veliku ulogu. Potreban nam je strani kapital, o tome nema sumnje, ali način kako se u nas radi nije uvek za pohvalu. Istina, ovaj predlog u tom pogledu ne može doneti osnovnih izmena, jer u najviše slučajeva vezani smo međunarodnim ugovorima koje svojim domaćim zakonom ne možemo izmeniti. Ali koliko je na toj osnovi moguće, predlog je učinio. On bar onemogućava neku povoljniju situaciju stranih društava, on ih stavlja pod vrlo strogu kontrolu, propisuje za njih strogu odgovornost, čak i krivičnu. Za sada više od ovoga jedan domaći zakon ne može, a stvar drugih činioaca jeste, da kod sklapanja novih ugovora pokušaju, da položaj stranih društava i njihov uticaj svedu na onu meru, koja je za našu privredu korisna, a ipak ne odbija strani kapital. No valja imati na umu da kod svakog ugovora i protivugovarač ima svoju reč da kaže.

Pri kraju sam. Neću govoriti o prebacivanjima u pogledu jezika, stila, sistematike, nepreglednosti. To se u nas prebacuje svakom novom zakonu, a reći mogu i moram, da je baš ovaj predlog u tom pogledu bolji od većine naših novih zakona. Ostaje samo pitanje, da li je celishodno, da se ne donosi ceo trgovački zakon na jedan mah. Bez sumnje to bi bilo lepše, pa u toliko i bolje, ukoliko bi više pravo

bilo izjednačeno. Ali razlozi, u obrazloženju navedeni za tu podelu, potpuno su ubedljivi, pa kad je nemoguće da se već danas donese ceo zakon, bolje je da već sada donesemo bar ono što možemo, bez štete po celinu zakona, a ipak u veliku korist za izjednačenje našeg prava i u prilog našoj trgovini i našoj privredi. (Za vreme govora izvestioca Momčila Sokića, graja i lupanje o klupe na levisi neprekidno traju. — Povici na levisi: Na izbore! — Žučna međusobna objašnjavanja između poslanika sa levice i desnice.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Prekidam sednicu zbog nereda.

(Pošle prekida)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, nastavljamo sednicu. (Burni protesti i lupanje o klupe na levisi.)

Ima reč izvestilac manjine g. Ivan Mohorič. (Bučni protesti, zvonjenje i lupanje o klupe traju na levisi neprekidno, uz uzvike: „Na izbore! Na izbore!“ — Narodni poslanik *Anton Videc* u jednom trenutku prilazi narodnom poslaniku *Dragomiru Milovanoviću* i otima mu iz ruku palicu kojom ovaj lupa o klupu. — Bučna objašnjavanja između poslanika levice i desnice.)

Gospodo, prekidam ovu sednicu i, po § 106 Poslovnika, pošto je ovo već drugi prekid zbog nereda, u isto vreme i zatvaram današnju sednicu, a iduću zakazujem za sutra u 10 časova pre podne sa istim dnevnim redom.

Sednica je zaključena u 12.40 časova.

PRILOZI

NARODNA SKUPŠTINA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Odbor za molbe i žalbe

IX Br. 1914

13 februara 1936. god.
u Beogradu.

NARODNOJ SKUPŠTINI KRALJEVINE JUGOSLAVIJE,

Odbor za molbe i žalbe Narodne skupštine na sednici svojoj od 6 marta 1934 godine, a na osnovu § 83 Poslovnika, odlučio je da predloži Narodnoj skupštini, da izvoli usvojiti niže izloženu odluku:

Sudijama, Putniku dr. Savi, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Ignjatoviću dr. Nikoli, predsedniku Apelacionog suda u Novom Sadu, Bogosavljeviću dr. Emilijanu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Savkoviću dr. Jovanu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Popoviću dr. Milivoju, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Đurđevu dr. Bošku, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Teodoroviću dr. Mihailu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Mašireviću dr. Branku, predsedniku Okružnog suda u Somboru, kojima je prilikom razvrstavanja na osnovu čl. 237 Zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima gradanskog reda od 31 jula 1923 godine, priznato vreme provedeno u slobodnoj profe-

siji, prilikom njihova penzionisanja ima se za položajni dodatak (§ 124 Činovničkog zakona) računati u efektivne godine službe i onaj broj godina provedenih pre stupanja u državnu službu, u slobodnoj profesiji, koji odgovara broju godina državne službe i koji su imali na dan obnarodovanja Činovničkog zakona 1 aprila 1931 godine.

Odboru za molbe i žalbe čast je zamoliti Narodnu skupštinu da izvoli primiti ovaj izveštaj u celosti.

Za izvestioca određen je g. Jevrem Tomić, narodni poslanik.

Sekretar,
Borislav Živadinović, s. r.

Pretsednik,
Jevrem Tomić, s. r.

Članovi:

Anton Videc, s. r.; Mihailo Brenčić, s. r.; dr. Riko Fuks, s. r.; Avgustin Lukačić, s. r.; Ljubomir Pantić, s. r.; Milan Lazarević, s. r.; Maksim Tešić, s. r.; Krsto Predovan, s. r.

PREDLOG ZAKONA

o izmeni zakonskih odredaba o uračunavanju položajnog dodatka Putniku dr. Savi, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Ignjatoviću dr. Nikoli, predsedniku Apelacionog suda u Novom Sadu, Bogosavljeviću dr. Emilijanu, sudiji Kasacionog suda u Novom

Sadu, Savkoviću dr. Jovanu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Popoviću dr. Milivoju, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Đurđevu dr. Bošku, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Teodoroviću dr. Mihajlu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Mašireviću dr. Branku, predsedniku Okružnog suda u Somboru, koji su razvrstani po §-u 237 Zakona o činovnicima od 31 jula 1923 godine, koji glasi:

§ 1

Sudijama, Putniku dr. Savi, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Ignjatoviću dr. Nikoli, predsedniku Apelacionog suda u Novom Sadu, Bogosavljeviću dr. Emilijanu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Savkoviću dr. Jovanu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Popoviću dr. Milivoju, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Đurđevu dr. Bošku, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Teodoroviću dr. Mihajlu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Mašireviću dr. Branku, predsedniku Okružnog suda

u Somboru, kojima je prilikom razvrstavanja na osnovu čl. 237 Zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima gradanskog reda od 31 jula 1923 godine, priznato vreme provedeno u slobodnoj profesiji, prilikom njihova penzionisanja, ima se za položajni dodatak (§ 124 Činovničkog zakona) računati u efektivne godine službe i onaj broj godina provedenih pre stupanja u državnu službu, u slobodnoj profesiji, koji odgovara broju godina državne službe, i koji su imali na dan obnarodovanja Činovničkog zakona 1 aprila 1931 godine.

§ 2

O izvršenju ovog Zakona staraće se Ministar pravde.

§ 3

Ovaj Zakon stupa u život kad ga Kralj potpiše a obaveznu snagu dobija kad se obnaroduje u „Službenim novinama”.

INTERPELACIJA

Živojina Rafailovića i drugova, narodnih poslanika na Predsednika Ministarskog saveta o nedonošenju političkih zakona: zakona o izboru narodnih poslanika, zakona o zborovima i udruženjima i zakona o štampi.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Kraljevska vlada svojom deklaracijom, učinjenom pred Narodnom skupštinom, izjasnila je se da u svome programu rada ima, pored ostaloga, i hitno donošenje novih političkih zakona. Ta je hitnost jedno vreme izgledala toliko akutna da je Vlada smatrala da bi donošenje ovih zakona redovnim putem, kroz Narodnu skupštinu, bilo isuviše sporo. I u svrši što brže izrade i obnarodovanja istih, Vlada je tražila od Narodne skupštine ovlašćenje, da ona sama može ove zakone doneti. Narodna skupština na svojoj sednici od 22 jula 1935 godine ovo je ovlašćenje dala.

Ovakva ovlašćenja retke su i izuzetne pojave u zdravom parlamentarnom životu, jer ona u stvari pretstavljaju negaciju prava Narodne skupštine. I što je Vlada ovo ovlašćenje ipak dobila, može se objasniti samo živom željom Narodne skupštine, da se što pre dođe do ovih političkih zakona kako bi zemlja bila vraćena u normalan politički život i velikom verom da će Vlada doneti pre nego bi se Skupština sastala u svoj redovan saziv 20 oktobra 1935 godine.

Međutim Vlada do danas nije donela ni jedan od ovih političkih zakona i ni po čemu se neda zaključiti da će ih ona u doglednom vremenu doneti.

Uznemireni u svojim opravdanim očekivanjima, a s obzirom na moralne obaveze koje Vlada po ovom predmetu ima prema Narodnoj skupštini, nama je čast umoliti Gospodina Predsednika Vlade da nam u Narodnoj skupštini izvoli odgovoriti na ova pitanja:

1 — Jesu li politički zakoni, naime: Zakon o izborima narodnih poslanika, Zakon o zborovima i udruženjima i Zakon o štampi već izradeni i ako jesu onda kada ih Vlada misli uvesti u život nadležnim putem?

2 — U čemu Vlada nalazi opravdanja što to do sada nije učinjeno?

Za ovu interpelaciju tražimo prvenstvo.

10 februara 1936 godine
Beograd

Interpelanti narodni poslanici:

Živojin Rafailović, s. r., dr. Aleksandar Mijović, s. r.,
dr. Jordan Aćimović, s. r., Mil. M. Rafailović, s. r.

INTERPELACIJA

Manfreda Paštovića, narodnog poslanika, na Predsednika Ministarskog saveta o dozvoli uvoza sumpora iz Italije.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Razne ustanove Primorske banovine obratile su se Kraljevskoj vladi u pogledu uvoza sumpora iz Italije i preko postojećih sankcija.

Sumpor je od apsolutne potrebe za odbranu naše loze od „Oidiuma” pa su se te ustanove pravovremeno obratile za dozvolu uvoza, da u momentu kada na lozi izade pupak, ovaj ostane bez potrebite nege i tako sasna propadne. Pomanjkanje sumpora za slučaj jače zaraze „Oidiuma” značilo bi težak udarac za

primorske vinogradare, jer ne samo što bi uništilo rod jedne godine, već bi oslabilo i samu lozu. Pošto je ipak vinogradarstvo glavna kultura ovih krajeva, to bi propast priroda jedne godine izazvao pravu katastrofu kod i onako siromašnih vinogradara.

Važnost sumpora za primorske vinogradare, najbolje ilustrira činjenica, da oni sami potroše od 100 do 120 vagona godišnje.

U Evropi nažalost jedino je Italija koja proizvodi ovaj sumpor koji mi trebamo. Neki špekulanti

nastoje svima silama, da proguraju američki sumpor koji nikako ne odgovara našim zahtevima, jer nema ni finoću ni čistoću a niti gradaciju po Chensel-u, kako ima italijanski sumpor. Osim toga treba da napomenem da od nekoliko godina naš seljak najviše upotrebljava sumpor pomešan sa 3% galica (ogaličen) a tu vrstu proizvoda samo Italija. Upotrebom toga ogaličenog sumpora seljak prištedi mnogo novca, a i predusretne filokseru osobito u početku kada su kod nas noći vlažne.

Pretpostavkom da Kraljevska vlada uvida važnost sumpora za naše vinogradare, to sam slobodan zamoliti Vas, Gospodine Pretsedniče, da mi odgovorite na sledeće upite:

1) Da li će Kraljevska vlada dozvoliti uvoz sumpora iz Italije i preko postojećih sankcija?

2) Da li će kao i svake godine tako i ove godine, Kraljevska vlada ukinuti carinu na sumpor?

Pošto je krajnje vreme, da naš vinogradar bude tačno obavešten, da li će moći dobiti gore pomenuti sumpor, to za ovu interpelaciju tražim hitnost.

Izvolite, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom primiti uverenje moga osobitog poštovanja.

10 februara 1936 godine
u Beogradu

Narodni poslanik
Inž. M. Paštrović, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Živojina Popovića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra unutrašnjih poslova o prisvajanju banovinskog dobra „Dobričevo” od strane naroda Sreza ravaničkog.

GOSPODINE PRETSEDNIČE
i GOSPODINE MINISTRE,

U Ravaničkom srezu Moravske banovine odigrale su se poslednjih meseci ovi karakteristični događaji:

U drugoj polovini novembra prošle godine građani sela Subske digli su se i samovlasno zauzeli oko četiri stotine ektara od imanja uglednog banovinskog (ranije državnog) dobra „Dobričevo”. Oni su taj ilegalno zauzeti deo imanja nesmetano izorali, međusobno razdelili i zasejali, a ni do danas državne vlasti nisu našle puta i načina da sve to osujete.

Okuraženi neaktivnošću upravnih vlasti povodom iznete akcije građana sela Supske, odmah poslije dva do tri dana i građani sela Ivankovca zauzeli su isto tako oko 120 ektara i vodenicu banovinskog dobra „Dobričeva”. Ni njih u ovome „punopravnom” poslu još niko ne uznemirava, a najmanje državne vlasti.

Na dan 10 januara ove godine građani u selu Krušaru sakupili su se oko njih 200 i onemogućili policijskom činovniku g. Jovanoviću da izvrši zabranu. Kazali su mu da lično protivu njega nemaju ništa, ali da se ne usudi da uđe u nečije dvorište radi popisa, jer će ga ubiti. Policijski činovnik posle ovakva pozdrava vratio se natrag za Čupriju.

Oko polovine prošlog meseca seljaci iz sela Isakova istakli su na putu koji vodi za njihovo selo tablu sa ovim natpisom: „Ako policijski činovnik ide da vrši zabrane, bolje je da ne dolazi u selo”.

Krajem prošlog meseca (23-I-1936 g.) zemljoradnici iz sela Bigrenice pošto su se prethodno dogovorili, zauzeli su nasilno državnu šumu i tom prilikom napali na državne čuvare šuma, koji su se kao malobrojni povukli, a seljaci su postavili svoje čuvare. Posle ovoga oni su odlučili da smene opštinsku upravu, pa su na dan 26-I-1936 g. oko njih 300 došli pred opštinu i kad im pretsednik i delovođa nisu hteli da iziđu u susret, oni su odredili novu upravu a raniju opštinsku upravu izbacili, zaključali opštinsku kuću i postavili svoje stražare. Tom prilikom u međusobnoj tuči poginuo je i jedan građanin. Toga dana (26 I 1936 g.) pobunjeni građani istakli su na opštinsku zgradu zastavu i trijumfalno vikali: „Živeo složan na-

rod; živeli borbaši; živela komuna”. Državne vlasti su intervenisale pomoću žandarmerije i tom prilikom poginula su dva naivna i zavedena lica. Dok organizatori i potstrekaci svega ovoga ne samo da nisu kažnjeni do danas, nego izgleda da još nisu ni pronađeni.

Svi su ovi navedeni događaji rezultanta, koja jasno ukazuje da je naš zemljoradnički stalež — inače jako pauperizovan — zapao u krajnju nemaštinu i bedu, jer ga već godinama neprekidno šiba knuta ekonomsko-privredne krize, nerodne godine, neregulisani dugovi, egzekucije s jedne i nemanje kredita s druge strane. U tako očajnom nesredenom i nezbrinutom stanju naš se zemljoradnički stalež — ono što je najgore — oseća usamljen i napušten, jer mu Vaša Vlada ničim nije dokazala, da je čuvar i zaštitnik njegovih interesa sem toga što mu preko svojih ministara neumorno preporučuje da hitno stvara organizacije J. R. Z. „odozdo”. I danas svakom građaninu Jugoslavije je jasno, da je jedina deviza i siže celokupnog rada Vaše Vlade: stvoriti J. R. Z. pa makar sve drugo propalo. Zemljoradnički stalež, kao što jasno pokazuju pored mnoštva drugih i gore nabrojani događaji, prihvatio je taj metod „odozdo” ali ne za organizovanje J. R. Z. već za samovlasno rešavanje svojih ugroženih i nezaštićenih interesa. Nije čudo, što mu se u tako teškom stanju najlakše nametnu i što ga zavedu svojim „primamljivim” kraljicama razni komunistički, anarhistički i kriminalni tipovi.

Ovakve, ovome slične i mnogo gore pojave odigravaju se gotovo širom cele naše države i one su tako poljuljale autoritet državnih vlasti, da on iz dana u dan sve više opada. Osećaj javne bezbednosti svuda naglo slabi a trezveno građanstvo se s pravom pita, nisu li sve ovo znaci predrevolucionarnog stanja.

Pobuđeni gore navedenim činjenicama slobodni smo Gospodine Pretsedniče i Gospodine Ministre uputiti Vam ovu interpelaciju:

1 — Da li su Vam poznati ovi događaji i da li ste naredili istragu po njima? Kakvi su rezultati istrage i šta ste na osnovu toga preduzeli?

2 — Da li je Vaša Vlada šta preduzimala da se uzroci ovako nemilih pojava koje se nižu po celoj zemlji otklone a time onemoguće i same ovakve pojave?

3 — Iz kojih razloga niste do danas ništa preduzeli za saniranje teških socijalno ekonomskih prilika kod naših zemljoradnika?

4 — Šta ste učinili i šta činite da se autoritet državnih vlasti, koji je omalovažen i izigran povrati

i obezbedi poštovanjem Ustavom zagaranovanog prava svojine i zakonitosti u zemlji?

Za interpelaciju tražimo prvenstvo.

12 februara 1936 godine

Beograd

Narodni poslanici:

Dr. Živojin M. Popović, s. r., Čedomir A. Pejkić, s. r.,
Kosta Dimitrijević, s. r., Životije Jevtić, s. r.

INTERPELACIJA

Koste Aleksića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o postupku policijskih vlasti u Srezu valjevskom, pri osnivanju J. R. Zajednice.

GOSPODINE MINISTRE,

Policijski organi područnog Vam Ministarstva u Srezu valjevskom po naredbi Vlade vrše organizovanje J. R. Zajednice na jedan strašan i nezapamćen način. Teror koji se u Srezu sprovodi nezapamćen je. Ljudi se silom primoravaju da se upisuju u Radikalnu zajednicu, ko se usprotivi vlast ga dovlači u srez i prebija. Iz priloženog lekarskog uverenja Sretena Zelića iz Valjeva videćete šta radi policija u Valjevu. Čovek je dovučen silom u policiju i noću premlaćen od gradskih stražara Jovana Jevremovića, Ilije Radulovića i Milovana Spasojevića. Da su ovi navodi prebijenog Zelića i lekarskog uverenja tačni i istiniti utvrdiće svedoci Branko Marković, Miloje Vuković, Sreten Gavrilović i Nedeljko Aćimović. Pitam Vas, Gospodine Ministre, i molim da mi

u smislu propisa § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini odgovorite:

1 — Da li je to režim slobode o kome Kraljevska vlada preko novina trubi?

2 — Zar se na ovaj način poštuju građanska prava našeg naroda?

3 — Zar se na ovaj način osnivaju stranke vladine?

4 — Hoćete li preduzeti potrebne korake da se ova stvar isledi, krivci kazne i obustavi dalji progon naroda u Srezu valjevskom u cilju upisivanja u J. R. Zajednicu?

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

Prilog: prepis lekarskog uverenja.

Kosta Aleksić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Sekula Zečevića, narodnog poslanika, na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o potrebi hitne pošiljke hrane Nevesinju i ostaloj Hercegovini, kao i o hitnom preduzimanju preventivnih mera protiv bolesti skorbuta.

GOSPODINE MINISTRE,

Na osnovu čl. 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini čast mi je podneti na gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja sledeću interpelaciju:

Svi mi narodni poslanici iz krajeva postradalih od suše naglašavali smo stalno ozbiljnost stanja u kome se narod tih krajeva nalazi u opasnost gladi, ako se pitanju prehrane ne pokloni prvenstvena i puna pažnja.

Ja sam još 20 juna pr. g. podneo interpelaciju na gospodina Ministra građevina upozorivši ga još tom prilikom na sušu i prestojeću glad u Srezu nevesinjskome i tražio da se opravljaju potrebni putevi, da bi se dala narodu prilika da zaradi. A tada se mogao nabaviti kukuruz u pola današnje cene.

Tome najvažnijem pitanju sadašnjice nije poklonjena ona pažnja koje ono po svojoj ozbiljnosti zaslužuje, pa i u koliko je do sada učinjeno to je bilo delimično i nedovoljno, jer se inače ne bi moglo dogoditi da u Nevesinju i mnogim krajevima Herce-

govine već sada hara glad sa svima svojim posledicama i grototama.

Ima nekoliko dana dobivam iz Nevesinja pouzdane izveštaje da gladno stanovništvo silazi u srez tražeći hrane i vraća se kući praznih šaka, jer hrane nema nikako.

Pitam Vas, Gospodine Ministre, jeste li obavesteni o toj katastrofi koja je na pragu i šta mislite preduzeti da se odmah, još danas, pruži prva pomoć narodu Nevesinja i Hercegovine.

Pitam Vas, Gospodine Ministre, isto tako da li ste mislili o opasnosti koja preti narodu od bolesti skorbuta, koja se redovno javlja u vremenu gladi i jednolične ishrane naroda, i šta ste preduzeli da se ta opasnost predupredi.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da mi istim putem odgovorite.

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

Sekula Zečević, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Vojislava Lazića, narodnog poslanika, na Pretsednika Kraljevske vlade o cenzurisanju novinarskih izveštaja o radu Narodne skupštine.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Vi lično i Vaši Ministri često puta dajete izjave takve po kojima bi izgledalo da Vi, odnosno Vaša Vlada, hoće da dade narodu pune političke slobode, a naročito slobodu štampe.

Međutim, stvar stoji obrnuto. Naročito sa slobodnom štampom. Cenzura je nad štampom zavedena u tolikoj meri, da se u njoj može pisati samo ono što želi Kraljevska vlada i što njoj godi. Cenzura je toliko oštra da se čak i sednice Narodne skupštine cenzurišu i dnevna štampa putem cenzure nagoni, da ih prikazuje neverno, neobjektivno, tendenciozno i samo onako kako to godi Kraljevskoj vladi.

Nije potrebno isticati od kolike je koristi slobodna štampa za kulturni, prosvetni i politički napredak jednog naroda. A naročito za podizanje moralnih osobina njegovih.

U cilju otklanjanja postojeće cenzure nad štampom i u cilju približavanja političkim pravima i slobodama našeg naroda, podnosim ovu interpelaciju

na Gospodina Pretsednika Kraljevske vlade i tražim da mi u Narodnoj skupštini odgovori na sledeća pitanja:

1 — Da li je voljan ukinuti cenzuru nad našom štampom i pustiti punu slobodu štampe?

2 — Zašto se cenzuriše rad Narodne skupštine u dnevnoj štampi i ne dozvoljava punu slobodu prikazivanja sednica Narodne skupštine onako kako su u stvari bile?

3 — Zašto se cenzurišu u našoj štampi govori narodnih poslanika i ne dozvoljava njihovo štampanje onako kako su u Narodnoj skupštini izrečeni?

4 — Čime pravda dosadašnji nezakoniti rad svoje Vlade u pogledu cenzure rada Narodne skupštine i poslaničkih govora?

11 februara 1936 godine
u Beogradu

Interpelant,
Vojislav Lazić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dr. Rika Fuksa, narodnega poslanca in tovarišev narodnih poslancev, na Ministra zunanjih del in Predsednika Kraljevske vlade v zadevi korakov, ki jih je podvzela Kraljevska vlada, da se ublaži gospodarska škoda, nastala vled sankcij proti Italiji.

GOSPOD PREDSEDNIK,

V beograjskem časopisu „Pravda“ z dne 2 februara 1936 je bil objavljen članek predsednika komiteja za sankcije v Ženevi g. A. Vaskonceta.

V tem članku izjavlja imenovani sledeče:

„Čuo sam, da su se pojedine zemlje, koje primenjuju sankcije, obratile Društvu naroda, tražeći da im se nadoknadi privredna šteta, koju su pretrpele usled primene sankcija. Nemam pojma o tome, da li se takvi diplomatski pregovori vode iza kulisa, ali naglašavam, do sada se nijedna sankcionistička država nije obratila Ženevi sa takvim zahtevom. A to je najbolji dokaz savršenog funkcionisanja mašinerije sankcija.“

Ker je ravno naša država teško prizadeta po sankcijah, ki so povzročile teško krizo zlasti v naši lesni industriji, nas gornja izjava tako merodajnega faktorja iznenadi.

Z ozirom na navedeno prosim Gospoda predsednika, da blagovoli na prvi seji Narodne skupštine odgovoriti sledeče:

- 1) Da li Vam je znana gornja izjava?
- 2) Kaj je ukrenila Kraljevska vlada, da se zmanjša škoda, ki je zadela našo državo vsled sankcij?
- 3) Hoće li Kraljevska vlada čim prej podvzeti vse mere, da se reši teška kriza naše lesne industrije?

Sprejmite, Gospod Predsednik, izraze mojega odličnega spoštovanja.

11. februara 1936
Beograd

Narodni poslanec
za Ljubljana-mesto:
Dr. Riko Fuks, s. r.

Dr. Anton Novačan, s. r., Stanko Lenarčič, s. r., Rajko Turk, s. r., dr. Ivan Jančič, s. r., Doberšek Karol, s. r., Milan Mravlje, s. r., dr. Milovan Pintorović, s. r., Pleskovič Rudolf, s. r., Koman Albin, s. r., dr. Lovrenčić, s. r., Gornjak Vinko, s. r., Janžekovič, s. r.

INTERPELACIJA

Stanka Lenarčiča, narodnega poslanca, na Ministra financ v zadevi izplačila škode povzročene vsled razmejitve med Kraljevino Jugoslavijo in Kraljevino Italijo v občini Rakek, srez Logatec.

GOSPOD MINISTER,

V smislu mednarodnega dogovora se je izvršila med našo Kraljevino in Kraljevino Italijo razmejitev, pri kateri je bilo 12 posestnikov občine Rakek oškodovanih za skupen znesek Dinarjev 104.910.—. Ceni-

tev škode so izvršili v sporazumu zastopniki Kraljevine Italije in naše Kraljevine, in oškodovanci so pri cenitvi podpisali celo pobotnice za prejem škode. Italijanske vlasti izjavljajo, da so odškodninsko zadevo napram naši državi uredile, in ker tako dolgo

od strani naših upravnih oblasti ni izplačana škoda, vlada med prizadetimi posestniki upravičeno veliko razburjenje.

Ker je bila cenitev izvršena v času dobre konjunktive in visokih zemljiških cen, bi bilo izplačilo gornjega zneska v veliko breme državnih financ.

Zato sem podpisani pri oškodovancih dosegel, da so soglasno pristali na znižanje odškodnine na $\frac{1}{4}$, t.j. na znesek dinarjev 26.255.—.

Z ozirom na navedeno Vas prosim, Gospod Minister, da odgovorite na prvi seji Narodne skupščine sledeče:

1) Ali Vam je, Gospod Minister, znano, da je zgoraj navedena škoda v iznosu 104.910.— dinarjev še vedno neplačana?

2) Ali je resnica, da je Kraljevina Italija to škodo poravnala, če je, zakaj škoda ni oškodovancem izplačana?

3) Če škoda ni še izplačana, kaj mislite podvzeti, da se to čimprej izvrši?

Sprejmite, Gospod Minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

11 februarja 1936

Beograd

Narodni poslanec
za srez Logatec

Stanko Lenarčič, s. r.

INTERPELACIJA

Stanka Lenarčiča, narodnega poslanca, na Ministra financ v zadevi škode povzročene po italijanskih vojakih v letu 1918 s požigom nepremičnin.

GOSPOD MINISTER,

Italijanski vojaki so za časa okupacije v letu 1918 požgali trem posestnikom v občini Rakek razna gospodarska poslopja. Po tem požigu so bili oškodovani posestniki: Matija Klančar za znesek Lir 67.000.—, Podobčina Rakek za Lir 45.000.— in Franc Domicelj za Lir 55.000.—.

Škodo so cenile italijanske vlasti.

Italijanske vlasti, ponovno vprašane radi povračila škode, izjavljajo, da je ta škoda že poravnana v meddržavnem obračunu med našo Kraljevino in Kraljevino Italijo.

Z ozirom na navedeno Vas, Gospod Minister, naprošam, da mi odgovorite na sledeči prvi seji Narodne skupščine:

1) Ali Vam je znano, da so italijanski vojaki povzročili s požigom škodo na nepremičninah v občini Rakek v letu 1918 za skupni znesek 167.000 Lir, in ali Vam je znano, da je ta škoda po Kraljevini Italiji že poravnana?

2) Če je škoda poravnana, zakaj se prizadetim ni izplačala?

3) Če pa ni poravnana, kaj mislite podvzeti, da pridejo oškodovanci čim prej do svojih upravičenih odškodninskih zahtev?

Sprejmite, Gospod Minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

11 februarja 1936

Beograd

Narodni poslanec
za srez Logatec

Stanko Lenarčič, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Riko Fuksa, narodnega poslanca in tovarišev, na Ministra saobračaja v zadevi polovične vožnje delegatov kongresa Radničkih komora v Beogradu.

GOSPOD MINISTER,

V dneh 26 in 27 januarja 1936 se je vršil v Beogradu VI Redni kongres Radničkih komora, katerega so se udeležili delegati vseh delavskih zbornic države. Centralni sekretarijat, Radnička komora v Beogradu, je vložil prošnjo na Ministrstvo saobračaja za polovično vožnjo delegatom posameznih delavskih zbornic iz cele države. Ministrstvo tej prošnji ni ugodilo, s čimer je povzročilo vsem delegatom velike izdatke.

Ker nam je znano, da dovoljuje Ministrstvo saobračaja vsem mogočim organizacijam polovično vožnjo, se čudimo, da Ministrstvo ravno tej socialni instituciji pri tako važnem kongresu ni dovolilo polovične vožnje.

Z ozirom na to prosim, Gospod Minister, da blagovolite odgovoriti na prvi seji Narodne skupščine na sledeče:

1) Je li Vam gornje dejstvo znano?

2) Zakaj ni bila dovoljena polovična vožnja delegatom Radničkih komora?

3) Hočete li v bodoče vpoštovati prošnje te socialne institucije pri podeljevanju polovične vožnje?

Sprejmite, Gospod Minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

11 februarja 1936

Beograd

Narodni poslanec
za Ljubljana-mesto:

Dr. Riko Fuks, s. r.

Doberšek Karel, s. r., Lenarčič Stanko, s. r., dr. Novačan, s. r., dr. Ivan Jančič, s. r., dr. Milovan Pintorovič, s. r., Rajko Turk, s. r., Janžekovič, s. r. Gornjak Vinko, s. r., dr. Ivan Lovrenčič, s. r., Koman Albin, s. r., Milan Mravlje, s. r.

INTERPELACIJA

narodnega poslanca dr. Ivana Lovrenčića in tovarišev, na Ministra financ v zadevi izplačila odškodnine jugoslovenskim državljanom oškodovanim ob izgredih v Trstu leta 1920.

GOSPOD MINISTER,

Pri znanih izgredih, ki so se vršili 13. julija 1920 v Trstu in drugih krajih Julijske krajine v Italiji, so bili hudo oškodovani jugoslovenski državljani, ki trpijo še danes na posledicah teh poškodb. Italijanska vlada je priznala, da je dolžna te naše državljane odškodovati in je ob priliki sklenitve znanih Neptunskih konvencij z dopisom Ministrskega predsednika Benita Mussolinija od 20. julija 1925 (razglašenim v Službenih novinah od 14. novembra 1928 št. 266) določila svoto 5.300.000.— Lit. (beri: pet milijonov tristo tisoč lir) za „povračilo ali likvidacijo odškodnin za vse poškodbe posesti, pravic ali koristi državljanov Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovenec v Trstu v času po premirju“. Italijanska vlada je z istim dopisom obljubila Jugoslovenski vladi, da položi to svoto 5.300.000.— Lit. v 3 mesecih od dneva, ko se ji priobči da je ratificirana konvencija o restituciji posesti, pravic in koristi, podpisana v Beogradu dne 12. avgusta 1924 (Službene novine od 14. novembra 1928, št. 266—LXXXVII-D).

Jugoslovenska vlada je po svojem izrednem poslaniku in pooblaščenju ministru v Rimu z dopisom od 20. julija 1925 sprejela to obljubo Italijanske vlade.

Ker je bila Italijanska država dolžna plačati to svoto do 14. februarja 1929, je italijanski poslanik v Beogradu baje res izročil Jugoslovenski vladi za to plačilo ček po 5.300.000 Lir, katerega pa mu je naša vlada iz meni neznanih razlogov vrnila. Po mojih informacijah sedaj Italijanska vlada več noče izplačati naši vladi tega dolga, češ, da ji dolguje Jugoslavija večjo svoto, od katere je odbiti ta znesek. Ako to stoji, potem je naša država dobila potom kompenzacije odškodnino za svoje oškodovane državljane. Če pa naša država ni dobila kompenzacije omenjene odškodnine, bi bila morala ukreniti potrebne korake za izterjanje. Tudi iz tega razloga in iz patriotičnih in humanitarnih razlogov je upravičena zahteva oškodovancev, da se jim izplača na račun Italije dolžna odškodnina. Italijanska vlada je tako postopala napram dedičem kapetana Gulla, ki so ga v Splitu ubili naši državljani pred požigom „Narodnega doma“ v Trstu, katerim je izplačala okoli 500.000 Lit., za koji znesek je obračunala naša država potom kompenzacije.

Upoštevati je še, da so prizadeti naši državljani trpeli škode radi svoje jugoslovenske narodnosti, da so nekateri izmed njih prišli pri navedenih izgredih ob vse premoženje, da mnogi izmed njih žive v veliki bedi, ker so radi visoke starosti, nekateri tudi radi bolehnosti, izgubili vsako pridobitno možnost;

saj čakajo že nad 15 let od dne poškodbe oz. skoraj 7 let od dneva dospelosti na plačilo dolžne odškodnine. Nekateri oškodovanci so tudi že pomrli n.p.r. dr. Rybar in sčasoma bodo pomrli še ostali, ne da bi dobili njim dolžne odškodnine.

Oškodovanci so predložili razne prošnje in opetano intervenirali pri naših menjajočih se vladah in tudi pri posameznih ministrih, pri ministrih zunanjih zadev, pri finančnih ministrih ter pri ministrskih svetih, — a vse to brez uspeha; niti naznanilo se jim ni, katere zneske dobe posamezni oz. kateri zneski so bili likvidirani posameznim oškodovancem. Dobili so le stereotipne odgovore, češ da Italija še ni plačala.

Prilagam prepis tozadevne vloge z dne 21. novembra 1934, naslovljene na Ministrski svet. Žal tudi ta vloga ni imela uspeha.

Iz navedenih razlogov si dovoljujem vprašati gospoda ministra financ:

1) Je li res, da italijanska vlada še ni položila v gotovini svote 5.300.000 Lit. naši vladi za odškodnino Jugoslovenskih državljanov, oškodovanih pri izgredih 13. julija 1920 v Trstu, iz razloga, da ima višje terjatve proti naši državi? Če pa to ni res, kakšne korake so storile naše vlade za izterjanje te svote, dospele že 14. februarja 1928 v plačilo?

2) Je vlada pri volji naznaniti posameznim oškodovancem, ki so pri izgredih dne 13. julija 1920 utrpeli škode, visokost odškodnin, likvidiranih za to škodo od Italijanske vlade?

3) Hoče li vlada v kratkem izplačati na račun Italije njim pripadajoče odškodnine, kakor so bile njim določene po izkazih prijavljenih Italijanski vladi in po kurzu lir na dan zapadlosti, to je 14. februarja 1928 z obrestmi od tega dne in odpreti event. za to naknadni kredit, oziroma izplačati odškodnine z blagajniškimi zapiski, ki pridejo v promet?

Prosim za ustmen odgovor v smislu § 71 Poslovnika.

Sprejmite, Gospod Minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

12. februarja 1936

Beograd

Narodni poslanec
za srez Kočevje:

Dr. Ivan Lovrenčić, s. r.

Dr. Fuks Riko, s. r., Koman Albin, s. r., Pleskovič Rudolf, s. r., Milan Mravlje, s. r., Lenarčić, s. r., Janžekovič, s. r., Gornjak Vinko, s. r., Dolenc, s. r.

INTERPELACIJA

Luke Avramovića, narodnog poslanika na Ministra finansija o smanjenju poreze na livade u Srezu glamočkom.

GOSPODINE MINISTRE,

Zemljoradnici Sreza glamočkoga, još za austrijske vladavine oporezovani su nepravedno. Našeg glamočkog zemljoradnika planinske livade (košanice)

jesu Hrblijina, Slani Dol, Slovin, Čardak, Mlinište, Koričana i Staretina. Sve rečene livade nalaze se visoko nad morem od 1300—1500 m. t. U rečenim livadama kod klasacije zemlje upisano kao I vrsta i kao

tako opterećena velikim, nesnošljivim i nepravednim porezom, da kod ovih livada ne vrijedi sav prihod ni onoliko koliko se od zemljoradnika poreze traži.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da na rečene livade date naredenje da se ovako nesnošljiv i nepravedan porez smanji i to za onoliko koliko je pravo, jer su pomenute livade kamenite i nikako ne mogu biti prva klasa zemlje.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da mi izvoilte odgovoriti da li nalazite za potrebno na gornje livade porez smanjiti i kada.

U očekivanju Vašeg odgovora beležim se

15 februara 1936 god.

Beograd

Luka Avramović, s. r.
narodni poslanik za Srez glamočki

